

Вирна Ж.П., Кмить И.В.

Хроноструктурная компетентность как условие профессиональной адаптированности медицинских сестер

В статье проанализировано часовые признаки профессиональной адаптации личности и обосновано хроноструктурную компетентность как регуляционный признак профессиональной адаптированности медицинских сестер. Проведено эмпирическую верификацию предложенной типологии хроноструктурной компетентности с определением критериев и показателей ее дифференциации и уточнено психологическое содержание выделенных типов через личностно-поведенческий комплекс свойств медицинских сестер. Углублены научные представления о хроноструктурной компетентности как саморегуляционной характеристике медицинских сестер, которая обуславливает их профессиональную адаптированность

Ключевые слова: временная организация человека, хроноструктурная компетентность, профессиональная саморегуляция, профессиональная адаптированность, медицинская сестра.

Virna Zh.P., Kmit I.V.

Chronostructural competence as condition of professional adaptedness of nurses.

In article analyzed the temporal characteristics of professional adaptation of personality and substantiated chronostructural competence as regulative characteristic of professional adaptedness of nurses. Carried out empirical verification of the proposed typology of chronostructural competence with definition of criteria and indicators of its differentiation and clarified psychological content of given types through personal-behavioral complex of properties of nurses. Deepened scientific understanding of chronostructural competence as self-regulative characteristic of nurses, which determines their professional adaptedness.

Key words: temporal organization of human, chronostructural competence, professional self-regulation, professional adaptedness, nurse.

Вірна Жанна Петрівна – доктор психологічних наук, професор, декан факультету психології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, м. Луцьк.

Кмить Ірина Володимирівна – кандидат психологічних наук, викладач циклової комісії з «Основ медсестринства» Самбірського медичного коледжу.

УДК 159.928:373.31

**Гавриш І.В.,
Щербакова О.О.**

ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА УЧБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АКАДЕМІЧНО ЗДІБНИХ ДІТЕЙ В УМОВАХ МЕРИТОКРАТИЧНОЇ ОСВІТИ

Стаття присвячена дослідженню учбової діяльності академічно здібних дітей в умовах меритократичної освіти. Визначено зв'язок між високим рівнем навчальних досягнень й навчанням учнів в класах «Інтелект України», а також високу ефективність дидактичної моделі навчання академічно здібних учнів початкової школи в умовах меритократичної освіти. Джерел – 7.

Ключові слова: учбова діяльність, молодший школяр, меритократична освіта, академічно обдаровані діти, інтелектуальний потенціал нації.

Актуальність проблеми. Сучасний розвиток світової цивілізації характеризується швидкими темпами впровадження нових інформаційних технологій і процесів глобалізації. За таких умов найбільших успіхів досягають ті держави, які мають висококваліфіковані кадри у високотехнологічних галузях виробництва.

Зазначимо, що майбутнє будь-якої країни і людської цивілізації в цілому визначається її системою освіти. В умовах особистісно орієнтованого навчання вчитель вбачає учня, як особистість, розуміє всю складність і багатогранність його світу, виявляє його спадкові й набуті здібності та перспективи, створює максимально сприятливі умови для його розвитку [2; 4; 6].

У зв'язку з цим системи освіти розвинених країн у ХХІ ст. постали перед рядом історичних викликів: вони мають не тільки забезпечити успішну життєдіяльність громадян в умовах інноваційного типу суспільного життя, але й виховати інтелектуальну еліту нації.

Розуміння необхідності створення спеціальної системи освіти для обдарованих дітей і молоді прийшло сьогодні і в Україні. Так, в Україні здійснюється комплексний педагогічний експеримент всеукраїнського рівня «Створення системи супроводження навчання, виховання та розвитку академічно обдарованих дітей дошкільного та молодшого шкільного віку», в межах науково-педагогічного проекту «Інтелект України» [5; 6].

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує, що проблемі учбової діяльності академічно здібних дітей в умовах меритократичної освіти присвячено недостатню кількість наукових праць в Україні та за кордоном, у яких розглянуто різні аспекти: вивчення учбової діяльності (Д.Б.Ельконін, В.В.Давидов, І.Лінгарт, І.Лімер, В.О.Сухомлинський та ін.) [1; 3; 7]; вивчення академічно обдарованих дітей (А.Вайнбріннер, Ю. Гільбух, М.С. Лейтес, В.М. Теплов, К.А. Тимірязев); вивчення здібностей та обдарованості (Г.С. Костюк, Б.М. Теплов, О.М. Матюшкін, Я.О. Пономарьов, Н.В. Кузьміна та багато інших) [2; 4; 6]; вивчення особливостей розвитку здібностей молодших школярів (Д.Б. Богоявленська, Л.С. Виготський, Е.А. Голубєва, Е.П. Гусєва І.В. Дубровіна, О.М. Дяченко, Н.С. Лейтес, Г.С. Костюк, В.А. Крутецький, В.С. Юркевич) [5; 6]; суб'єктивно нові знання, ціннісне ставлення до знань, рефлексивність та суб'єктивність в учбовій діяльності, самостійність та оригінальність у вирішенні навчальних завдань (В.В. Давидов, В.О. Моляко, А.З. Рахімов, В.І. Слободчиков, Г.А. Цукерман) [1; 3; 7]. Отже при такому підході поза увагою вчених залишається такий фактор як вплив психологічних чинників на учбову діяльність академічно здібних дітей в умовах меритократичної освіти.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці учбової діяльності академічно здібних дітей в умовах меритократичної освіти.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Концептуальною метою науково-педагогічного проекту «Інтелект України» в основній школі є створення передумов для формування соціально зрілої, творчої особистості з усвідомленою громадянською позицією, почуттям національної самосвідомості, підготовленої до професійного самовизначення та здатної до самоактуалізації в професійній, соціальній й особистісній сферах.

Проект розроблено в контексті концепції меритократичної освіти, він ґрунтується на *принципах* системного, діяльнісного, синергетичного, особистісно орієнтованого, компетентнісного підходів, які узгоджуються із загальнопедагогічними принципами і відображають сучасний рівень і тенденції розвитку національної системи освіти.

До основних положень *концепції меритократичної освіти* належить теза про визначальну роль інтелектуальної еліти в забезпеченні могутності та процвітання держави. Її автор Т. Веблен уважав, що тільки інтелектуальна еліта спроможна ініціювати системні позитивні зрушення в суспільно-економічному та духовному розвитку суспільства. У зв'язку із цим прийшло розуміння необхідності цілеспрямованого «виращування», зміцнення інтелектуального потенціалу нації. Як свідчить досвід розвинених країн, найефективнішим на цьому шляху є підхід, що передбачає виявлення академічно обдарованих учнів і створення для них спеціальної системи освіти. При цьому складовими «формули успіху» у вихованні академічно обдарованих учнів є: примат розуму й здібностей над походженням, майновим і соціальним станом; створення системи пошуку та відбору академічно обдарованих учнів, створення мережі спеціальних класів для їх навчання і виховання; створення системи підготовки і перепідготовки фахівців; належне фінансування за рахунок як бюджетних, так і позабюджетних джерел; створення спеціальних структур із питань роботи з обдарованими учнями, заснованих як на державних, так і громадських засадах.

Поняття учбова діяльність досить неоднозначне. Згідно Д.Б.Ельконіну, «учбова діяльність» - це діяльність спрямована, на оволодіння узагальненими засобами дій в сфері наукових понять; така діяльність повинна спонукатись адекватними мотивами. Якщо вдасться сформувати такі мотиви в учнів, то цим самим підтримуються, наповнюючись новим змістом, ті загальні мотиви які зв'язані з позицією школяра, зі здійсненням суспільно значимої і суспільно оцінюваної діяльності [1; 3].

Існують основні *характеристики учбової діяльності*: 1) вона спеціально направлена на оволодіння учбовим матеріалом і рішення учбових задач; 2) в ній засвоюються загальні засоби дій та наукові поняття; 3) загальні засоби дій передують рішенням задач; 4) учбова діяльність веде до змін в самому суб'єкті; 5) зміни психологічних характеристик та поведінки учня «в залежності від результатів своїх власних дій» (І.Лінгарт). Таким чином, можна говорити про п'ять характеристик учбової діяльності.

Аналіз *психологічного змісту* учбової діяльності, як і будь-якої іншої, починається з визначення її предмету, тобто, на що направлена діяльність: засвоєння знань оволодіння

узагальненими засобами дій, відпрацювання прийомів та засобів дій, їх програм, алгоритмів, в процесі чого розвивається сам учень. Згідно Д.Б.Ельконіну, учбова діяльність не прирівнюється до засвоєння – вона являється її основним змістом і визначається побудовою і умовами її розвитку. В той же час як учбова діяльність направлена на зміну самого суб'єкта (що в значній мірі проявляється в молодшому шкільному віці, коли учбова діяльність являється провідною), засвоєння опосереднює суб'єктні зміни не тільки в інтелектуальному, але і в особистому плані [3; 4; 7].

Засоби учбової діяльності, за допомогою яких вона здійснюється, слід роздивлятися в трьох планах. По-перше, це інтелектуальні дії, які лежать в основі пізнавальної та експериментальної функцій учбової діяльності. По-друге, це знакові, мовні, вербальні засоби, в формі яких засвоюються знання, рефлектується та відтворюється індивідуальний досвід. По-третє, це фонові знання, через включення в які нових знань структурується індивідуальний досвід, тезаурус учня.

Таким чином, в процесі шкільного навчання, і особливо в молодшому шкільному віці, включення в учбову діяльність прогнозує одночасну роботу і над її засобами. Засоби учбової діяльності можуть бути багато численні: репродуктивні, проблемно-утворюючі, експериментально-пізнавальні дії (В.В.Давидов, В.В.Рубцов).

Результатом *учбової діяльності* являється поведінка суб'єкта – це або його потреба продовжити цю діяльність (цікавість, включеність, позитивні емоції), або небажання, відсторонення, уникання. В усьому світі друге проявляється в негативному відношенні до школи, невідвідуванні, втечах зі школи. Учбова діяльність має і свою *зовнішню структуру*, яка складається з таких основних компонентів як: 1) мотивація; 2) учбові задачі в певних ситуаціях в різноманітних формах знань; 3) учбові дії; 4) контроль, який переходить в самоконтроль; 5) оцінка, яка переходить в самооцінку. Кожному з них притаманні свої особливості [1; 3; 4; 7].

Дослідження проводилося на базі Харківської гімназії № 169 м. Харкова протягом 2013-2014 р.р. У дослідженні взяли участь 90 академічно здібних учнів перших класів, які навчаються за різними педагогічними програмами: 60 учнів за програмою «Інтелект України» та 30 учнів – за гімназійною програмою.

Для визначення одного з основних структурних компонентів *учбової діяльності* мотивації, на констатуючому етапі, ми обрали методичку *“Анкета для визначення шкільної мотивації учнів початкових класів”* (Н.Г. Лусканової).

Формування мотивації навчання в шкільному віці без перебільшення можна назвати однією з центральних проблем сучасної школи. Мотивація навчання в молодшому шкільному віці характеризується первинним входженням дитини в навчальну діяльність, оволодінням видами навчальної діяльності [3; 4].

Проаналізувавши отримані результати ми побачили, що низький рівень шкільної мотивації (4 рівень) – мають досліджувані гімназійного класу – 6,9% учнів, в класах «Інтелект України» таких учнів не було виявлено. Зазначимо, що такі школярі відвідують школу неохоче, воліють пропускати заняття. На уроках часто займаються сторонніми справами. Відчувають серйозні утруднення в навчальній діяльності. Перебувають у стані нестійкої адаптації в школі. Зовнішня мотивація (3 рівень) – була виявлена в класах «Інтелект України» – у 6,7% учнів, а гімназійному класі – у 13,8% учнів.

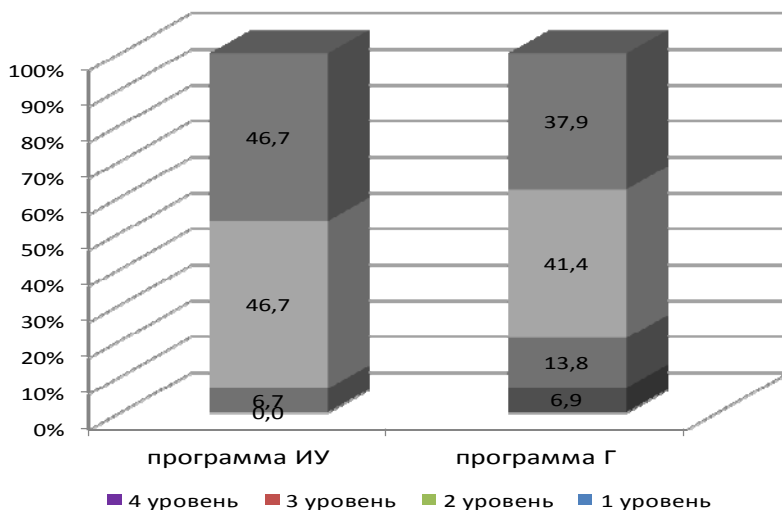

Рис. 1 Рівні шкільної мотивації в експериментальних і контрольних класах (на початку експеримента)

У цих дітей позитивне ставлення до школи, але школа залучає більш її позаучбовими сторонами. Виявлено, що середній рівень шкільної мотивації (2 рівень) – мають досліджувані гімназійного класу – 41,4% учнів, а в класах «Інтелект України» – 46,7% учнів. Подібні показники мають учні, що успішно справляються з учбовою діяльністю. Для цих дітей характерна наявність високих пізнавальних мотивів, прагнення успішно виконувати запропоновані школою вимоги, вони сумлінні, і відповідальні. А високий рівень шкільної мотивації (1 рівень) – мають досліджувані в класах «Інтелект України» – 46,7% учнів, в гімназійному класі – 37,9% учнів. Зазначимо, що такі діти відрізняються наявністю високих пізнавальних мотивів, прагненням найбільш успішно виконувати всі запропоновані школою вимоги. Вони дуже чітко реагують на всі вказівки вчителя, сумлінні і відповідальні, сильно переживають, якщо одержують незадовільні оцінки або зауваження педагога (див. рис. 1).

Протягом року нами було виявлено зростання високого рівня шкільної мотивації в обох групах, але в групі учнів, що навчаються за програмою «Інтелект України» результати значно краще (див. рис. 2).

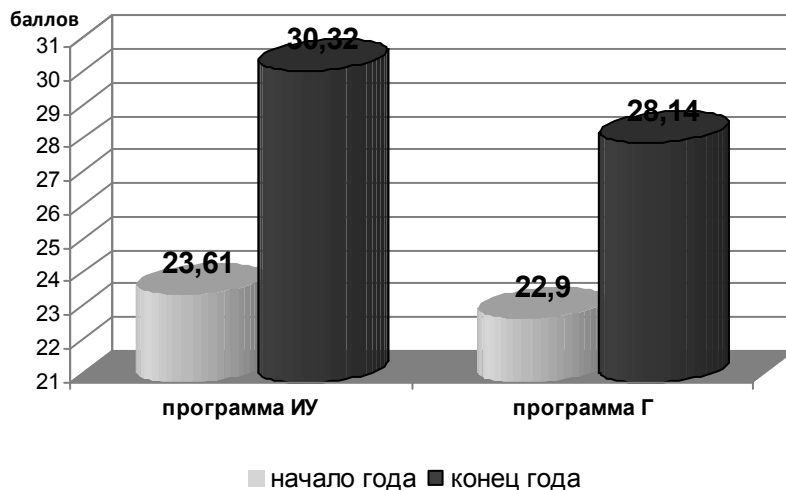

Рис. 2 Динаміка високого рівня шкільної мотивації протягом року в обох групах

Також нами з'ясовано, що в певній групі молодших школярів яскраво виражена висока шкільна мотивація. При цьому високий рівень прояву цих якостей взаємозалежний з інтелектуальним рівнем учнів. З'ясувалося, що у більшості дітей, які мають високу шкільну мотивацію інтелектуальний рівень високий або значно вище за середній, а у більшості молодших школярів, які мають зовнішню шкільну мотивацію або низький рівень мотивації, середній інтелектуальний рівень або нижче за середній.

Зазначимо, що в практику роботи проектних класів були впроваджені навчально-методичні комплекти із базових предметів «Навчання грамоти», «Математика», «Українська мова», «Читання», «Я і Україна», «Навчаємося разом», «Еврика», які включають: навчальну програму, методичні рекомендації та конспекти уроків, зошити-підручники та інформаційно-комунікаційний комплекс супроводження уроків.

Розробка інформаційно-комунікаційного комплексу супроводження уроків «Українська мова» сприяла формуванню в учнів мотивації вивчення рідної мови, знань про мову і мовні уміння; опануванню учнями первинних навичок читання вголос та мовчки; опануванню учнями первинних умінь і навичок каліграфічного і грамотного письма; удосконаленню умінь і навичок усного мовлення.

Проведення проміжних зрізів в експериментальних і контрольних класах наприкінці I і II семестрів засвідчило високу ефективність навчально-методичного комплексу «Українська мова» для I класу.

Виявлено суттєві розбіжності в рівнях сформованості навичок читання. Так, учні експериментальних і контрольних класів розподілилися за групами, що виконали нормативи читання (високий рівень), передбачені в початковій школі (на кінець навчального року), таким чином:

- експериментальні класи: виконали норми читання: 4 класу - 9,5% учнів; 3 класу - 24,3% учнів; 2 класу - 47,3% учнів; 1 класу - 18,9% учнів.

- контрольні класи: виконали норми читання: 4 класу - 2,1% учнів; 3 класу - 8,5% учнів; 2 класу - 38,3% учнів; 1 класу - 51,1% учнів.

Нами було визначено значні відмінності в рівнях сформованості навичок грамотного письма в учнів експериментальних і контрольних класів:

- експериментальні класи: високий рівень - 81,4% учнів; достатній рівень - 16,9% учнів; середній рівень - 1,7% учнів; низький рівень - 0% учнів.

- контрольні класи: високий рівень - 32,5% учнів; достатній рівень - 28,3% учнів; середній рівень - 24,6% учнів; низький рівень - 14,6% учнів.

Створення інформаційно-комунікаційного комплексу супроводження уроків «Математика» сприяло формуванню в дітей молодшого шкільного віку сенсорних здібностей і процесів; первинних математичних уявлень; обчислювальних навичок; формуванню умінь розв'язувати математичні задачі, уявлень про основні геометричні фігури; формуванню початкового досвіду вимірювань і обчислень геометричних величин; розвиткові логічного мислення та формування умінь доказово міркувати й пояснювати свої дії.

Проведення проміжних зрізів в експериментальних і контрольних класах наприкінці I і II семестрів засвідчило високу ефективність навчально-методичного комплексу «Математика» для I класу.

Виявлено суттєві розбіжності в рівнях сформованості обчислювальних умінь і навичок в учнів експериментальних і контрольних класів:

- експериментальні класи: високий рівень - 92,4% учнів; достатній рівень - 5,5% учнів; середній рівень - 2,1% учнів; низький рівень - 0% учнів.

- контрольні класи: високий рівень - 26,2% учнів; достатній рівень - 64,3% учнів; середній рівень - 6,2% учнів; низький рівень - 3,3% учнів.

Встановлено значні відмінності в рівнях сформованості умінь розв'язувати задачі в учнів експериментальних і контрольних класів:

- експериментальні класи: високий рівень - 89,4% учнів; достатній рівень - 8,7% учнів; середній рівень - 1,9% учнів; низький рівень - 0% учнів.

- контрольні класи: високий рівень - 13,3% учнів; достатній рівень - 55,4% учнів; середній рівень - 21,7% учнів; низький рівень - 9,6% учнів.

Нами було виявлено суттєві розбіжності в рівнях розвитку просторової уяви в учнів експериментальних і контрольних класів:

- експериментальні класи: високий рівень - 90,3% учнів; достатній рівень - 6,2% учнів; середній рівень - 3,5% учнів; низький рівень - 0% учнів.
- контрольні класи: високий рівень - 7,2% учнів; достатній рівень - 19,5% учнів; середній рівень - 47,0% учнів; низький рівень - 26,3% учнів.

У результаті проведення проміжних зрізів в експериментальних і контрольних класах наприкінці I і II семестрів засвідчено високу ефективність навчально-методичного комплексу «Я і Україна» для I класу.

Виявлено суттєві розбіжності в рівнях сформованості знань, передбачених навчальною програмою «Я і Україна» (автори В. Ільченко, К. Гуз) в учнів експериментальних і контрольних класів:

- експериментальні класи: високий рівень - 87,1% учнів; достатній рівень - 10,2% учнів; середній рівень - 2,7% учнів; низький рівень - 0% учнів.
- контрольні класи: високий рівень - 34,2% учнів; достатній рівень - 45,5% учнів; середній рівень - 6,2% учнів; низький рівень - 14,1% учнів.

Встановлено значні відмінності в рівнях сформованості умінь в учнів експериментальних і контрольних класів:

- експериментальні класи: високий рівень - 85,3% учнів; достатній рівень - 11,3% учнів; середній рівень - 3,4% учнів; низький рівень - 0% учнів.
- контрольні класи: високий рівень - 28,4% учнів; достатній рівень - 37,0% учнів; середній рівень - 17,4% учнів; низький рівень - 17,2% учнів.

Зазначимо, що розробка інформаційно-комунікаційного комплексу супроводження уроків «Навчаємось разом» (I клас) сприяла формуванню мотивації навчально-пізнавальної діяльності; умінь раціональної організації навчально-пізнавальної діяльності; формуванню раціональних умінь і навичок роботи з навчальною та науковою інформацією; розвитку пізнавальних процесів — сприйняття, пам'яті, мислення, уяви та уваги; формуванню умінь і навичок самоконтролю та самооцінки щодо успішності навчальної діяльності.

При проведенні проміжних зрізів наприкінці I і II семестрів виявлено суттєві розбіжності в рівнях сформованості мотивації навчально-пізнавальної діяльності в учнів експериментальних і контрольних класів:

- експериментальні класи: високий рівень - 96,2% учнів; достатній рівень - 3,8% учнів; середній та низький рівень - 0% учнів.
- контрольні класи: високий рівень - 64,9% учнів; достатній рівень - 12,2% учнів; середній рівень - 20,4% учнів; низький рівень - 2,5% учнів.

Аналізуючи отримані дані нами було виявлено, що при відсутності значимих відмінностей між класами А (82.1 +- 7,2%) та Б (77.3 +- 8,9%), встановлено значно більш високий рівень вміння визначати фактичний зміст тексту дітьми класів «Інтелекту України» у порівнянні з дітьми гімназійного класу (53.8 +- 9,7%), $p < 0,05$ (когнітивна складова – основні події). Було встановлено значну відмінність у вмінні дітей встановлювати вірну послідовність у зв'язках між подіями, так у класах «Інтелект України» (77.0 +- 6,3%) цей показник був суттєво вищий ніж в гімназійних класах (50.0 +- 9,8%), $p < 0,05$ (когнітивна складова – зв'язки між подіями).

Визначено, що при відсутності значимих відмінностей між класами А (96,4 +- 3,5%) та Б (95,5 +- 4,4%), встановлено значно більш високий рівень вміння дитини дати особистісну оцінку прочитаному в класах «Інтелект України» у порівнянні з гімназійними класами (57.7 +- 9,6%), $p < 0,05$ (комунікативна складова – ціннісне ставлення). Також при відсутності значимих відмінностей між класами А (96,4 +- 3,5%) та Б (90,9 +- 6,1%), встановлено значно більш високий рівень виконання творчого завдання класами «Інтелект України» у порівнянні з гімназійними класами (57.7 +- 9,6%), $p < 0,05$ (комунікативна складова - творче завдання).

Узагальнення отриманих даних підтвердило наше припущення щодо наявності прямого зв'язку між високим рівнем навчальних досягнень й навчанням учнів в класах «Інтелект України».

Висновки. Аналіз даних дозволив дійти висновків, що в класах, які навчаються за програмою «Інтелект України» порівняно з гімназійним класом значно зросла кількість учнів, в яких сформовано високий рівень мотивації досягнення та мотивації учіння, дивергентності мислення, здатності до формулювання проблеми та винайдення шляхів її розв'язання, кмітливості,

концентрації уваги, уяви тощо. Таким чином визначено високу ефективність дидактичної моделі навчання академічно здібних учнів початкової школи в умовах меритократичної освіти, в процесі розвитку всіх без виключення компонентів академічної обдарованості, а також доцільність її впровадження в практику роботи загальноосвітніх навчальних закладів.

Література

1. Балаєва Н.І. Активізація пізнавальної діяльності учнів на уроках у початкових класах / Н.І. Балаєва // Педагогіка і психологія. – 2004. - №278. – С. 8-10.
2. Гезей О. М., Назаренко Г. І., Рябова З. В. Стратегія роботи з обдарованими дітьми в початковій школі / О. М. Гезей // Метод. посіб. для вчителів початкових класів та батьків. – Х.: ХОНМІБО, 2008. – 164 с.
3. Жолнович І. Організація пізнавальної діяльності школярів на уроках у 1-4 класах / І. Жолнович // Студентський науковий вісник ТДПУ. – Тернопіль, 2003. – Вип. 6. – С. 88-91.
4. Климчук В.О. Творча особистість: дослідження ціннісного рівня внутрішньої мотивації навчання // Психологія. Зб. наукових праць. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова. Вип. 18. – 2002. – С. 236-240.
5. Музика О.Л. Інвенційно-стратегіальна модель розвитку творчо обдарованої особистості // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія №12. Психологічні науки: Зб. наукових праць. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2006. – №12 (37). – С. 130-136.
6. Музика О.Л. Розвиток обдарованості та умови її втрати з позицій суб'єктно- ціннісного аналізу // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2005. – № 6. – С. 142-149.
7. Никончук Н.О. Розвиток рефлексії особистісних якостей у молодшому шкільному віці // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т імені Григорія Сковороди»: Наук. - теор. зб. – Переяслав- Хмельницький, 2006. – С. 97-102.

References

1. Balaeva N.I. Aktivizacija piznaval'noї dijial'nosti uchniv na urokah u pochatkovih klasah / N.I. Balaeva // Pedagogika i psihologija. – 2004. - №278. – S. 8-10.
2. Gezej O. M., Nazarenko G. I., Rjabova Z. V. Strategija roboti z obdarovanimi dit'mi v pochatkovij shkoli / O. M. Gezej // Metod. posib. dlja vчителiv pochatkovih klasiv ta bat'kiv. – H.: HONMIBO, 2008. – 164 s.
3. ZHolnovich I. Organizacija piznaval'noї dijial'nosti shkoljariv na urokah u 1-4 klasah / I. ZHolnovich // Students'kij naukovij visnik TDPU. – Ternopil', 2003. – Vip. 6. – S. 88-91.
4. Klimchuk V.O. Tvorcha osobistist': doslidzhennja cinnisnogo rivnja vnutrishn'oї motivacii navchannja // Psihologija. Zb. naukovih prac'. – K.: NPU im. M.P. Dragomanova. Vip. 18. – 2002. – S. 236-240.
5. Muzika O.L. Invencijno-strategial'na model' rozvitku tvorcho obdarovanoї osobistosti // Naukovij chasopis NPU im. M.P. Dragomanova. Serija №12. Psihologichni nauki: Zb. naukovih prac'. – K.: NPU im. M.P. Dragomanova, 2006. – №12 (37). – S. 130-136.
6. Muzika O.L. Rozvitok obdarovanosti ta umovi її vtrati z pozicij sub'ektno- cinnisnogo analizu // Pedagogika i psihologija profesijnoї osviti. – 2005. – № 6. – S. 142-149.
7. Nikonchuk N.O. Rozvitok refleksii osobistisnih jakostej u molodshomu shkil'nomu vici // Gumanitarnij visnik DVNZ «Perejaslav-Hmel'nic'kij derzh. ped. un-t imeni Grigorija Skovorodi»: Nauk. - teor. zb. – Perejaslav- Hmel'nic'kij, 2006. – S. 97-102.

Гавриш И.В., Щербакова Е.А.

Психологическая характеристика учебной деятельности академически способных детей в условиях меритократического образования

Статья посвящена исследованию учебной деятельности академически способных детей в условиях меритократического образования. Выявлена связь между высоким уровнем учебных достижений и обучением учащихся в классах «Интеллект Украины», а также высокая эффективность дидактической модели обучения академически способных учащихся начальной школы в условиях меритократического образования. Источников - 10.

Ключевые слова: учебная деятельность, младший школьник, меритократическое образование, академически одаренные дети интеллектуальный потенциал нации.

Gavrish I.V., Shcherbakova O.O.

The article is devoted to the study of educational activity academically able children in meritocratic education.

Correlation between high level of academic achievement and students' learning in the classroom "the Intellect of Ukraine", as well as high efficiency of the didactic model of teaching academically talented elementary school students in terms of meritocratic education. Sources - 10.

Key words: educational activities, a Junior student, meritocratic education, academically gifted children's intellectual potential of the nation.

Гавриш Ірина Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С.Сковороди, м. Харків.

Щербаківа Олена Олександрівна – пошукач ДУ "Інститут охорони здоров'я дітей та підлітків АМН України", практичний психолог Харківської гімназії №169, м. Харків.

УДК 159.9

Гончаренко Н.В.

ВИЗНАЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ ЗБЕРЕЖЕННЯ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ

У статті наведено результати дослідження психологічних чинників збереження психічного здоров'я майбутніх лікарів. На основі діагностичного комплексу сформульовано критерії психічного здоров'я майбутніх лікарів. Визначено найбільші значущі чинники психічного здоров'я майбутніх лікарів. Джерел – 10.

Ключові слова: психологічні чинники, психічне здоров'я, майбутні лікарі, критерії психічного здоров'я.

Постановка проблеми. В даний час відзначається зниження показників психічного здоров'я населення України. При цьому перехід країни на ринкові відносини, наростання соціальної, економічної та політичної напруги в суспільстві, реформи, що продовжуються в охороні здоров'я і зниження життєвого рівня медичних працівників негативно впливають на їх здоров'я і професійну захворюваність [7]. Медичні працівники відчують помітне збільшення психологічної напруги, що призводить не тільки до відтоку лікарських кадрів з галузі, але і збільшенню серед них різних невротичних розладів. Відомо також, що у більшості лікарів з роками емоційно напруженої роботи зростає рівень тривоги, схильність до депресії, з'являються психосоматичні порушення [7]. Психічне здоров'я є однією з умов становлення професійної самосвідомості, ідентичності, ефективної професійної діяльності фахівця. Воно складає головну, відносно неспецифічну динамічну основу продуктивності всіх аспектів професійної діяльності і загального благополуччя людини, обумовлює гармонійний розвиток особистості і досягнення професіоналізму. Психічне здоров'я — це стан рівноваги між особистістю і середовищем, адекватної регуляції поведінки людини, здатності протистояти труднощам без негативних наслідків для здоров'я [1].

В цьому контексті проблема збереження та оптимізації психічного здоров'я студентів-лікарів та їх психологічна готовність до умов майбутньої праці становить особливий інтерес для психологічної науки, оскільки її розробка є надзвичайно актуальною та важливою для вирішення низки питань освітянської практики, пов'язаних, зокрема, з пробл. проблемою успішної адаптації до навчання у вузі, мотивацією до навчання та ін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій Актуальність проблеми психічного здоров'я саме молоді зумовила увагу багатьох вчених до її дослідження. У сучасній літературі зростає кількість публікацій, в яких розглядаються різні аспекти цієї проблеми. Встановлена багатофакторність стану психічного здоров'я, визначені його критерії і рівні. Водночас чимало істотних питань висвітлені ще недостатньо. Практично не вивчалися механізми формування психічного здоров'я у майбутніх лікарів. У теоретичному плані майже не розроблені і практично не втілені програми збереження психічного здоров'я майбутніх лікарів.

Зазначену проблему зарубіжні науковці переважно розглядають в рамках тієї чи іншої концепції особистості, зокрема, психодинамічної теорії особистості З. Фрейда, его-теорії особистості Е. Еріксона, гуманістичної теорії особистості Е. Фрома, соціокультурної теорії